

ВІДГУК
офіційного опонента доктора філософських наук,
доцента Гаврилюк Тетяни Вікторівни
на дисертаційну роботу Рубського Вячеслава Миколайовича
«Світогляд як модель реальності:
богословський і релігієзнавчо-філософський аналіз»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук
за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я
09.00.11 – релігієзнавство

Проблема світогляду – одна із фундаментальних антропологічних проблем, яка є певним ключом до розуміння феномену людини. Водночас і в ХХІ столітті ця проблема більшою мірою залишається відкритою, не зважаючи на чисельні варіанти її вирішення у закордонних та вітчизняних працях. Головною причиною постійного повернення до проблеми світогляду є мінливість людського суспільства в якому і формуються типи світогляду та на його ґрунті і особистості. Як зауважує Вячеслав Миколайович Рубський, «ступінь науковості дослідження таких екзистенціальних величин як світогляд завжди буде представлятися недостатнім» (стр. 122). В умовах стрімких процесів модернізації, які охопили сучасне українське суспільство, актуальним є новий підхід до проблеми розуміння та формування світогляду, оскільки сучасний світ потребує якісно нову особистість, що має відповідні компетенції, творчий потенціал, здатну адекватно реагувати на виклики сучасності, знаходити нестандартні рішення для розв'язання професійних проблем тощо. Зважаючи на означене, актуальність та важливість дисертаційної роботи Вячеслава Миколайовича Рубського не викликає сумніву і є вагомим внеском в філософсько-релігієзнавче та богословське осмислення феномену свідомості, а вибір автора дослідити його на межі філософського та богословського знання вказує на оригінальність та новаторство підходу.

На наш погляд, В.М. Рубський вдало, фахово підібрав та реалізував методи дослідження, що дозволило йому опрацювати велику кількість філософських (в межах яких розглядаються і соціологічні, і психологічні

підходи), релігієзнавчих та богословських робіт, здійснити їхню класифікацію та показати найбільш значущі підходи до вивчення світогляду ХХ століття.

Дисертаційна робота ґрунтується на міждисциплінарному підході до вивчення досліджуваного феномена, системному опрацюванні значної кількості вітчизняної і зарубіжної наукової літератури, узагальнені результатів власних емпіричних досліджень.

В цілому діапазон опрацьованих джерел демонструє прагнення автора до всебічного усвідомлення феномену світогляду, його науковий попит на пізнання істини, що і уможливило появу авторського розуміння світогляду як функціонально-компонентної моделі реальності й функціонально-субстанційної системи, виділити її структурні елементи: свідомість- запит – світогляд – реальність та дати власне визначення світогляду - набір передумов і наслідків взаємодії з дійсністю (стр. 90 – 91).

Змістовне знання філософії, яке продемонстровано на сторінках дисертації, дозволило автору, здійснюючи дослідження на межі філософського та богословського знання, уникнути еkleктики, а натомість, критично прослідкувати проблемне поле розуміння світогляду в діапазоні релігійного та матеріалістичного підходів, показати передумови та чинники появи посметафізичного дискурсу, виділити його характерні риси в контексті трансформацій світоглядних парадигм та дійти до висновку, що в контексті постметафізики «усталена типологія класифікації світоглядів значно змінює свої ідентифікатори, навіть формально протилежні типи світогляду засвоюють основні фундаментальні контртези один одного, роблячи їх частиною своєї структури світогляду, яка залишається інваріантною» (автореф. стр. 6).

Дисертант в новітньому ключі аналізує проблеми ідентифікації та експлікації світогляду, виділяючи методи верифікації світоглядних положень, психологічні аспекти боротьби за істинність, проблеми екстеріоризації матеріалістичного та релігійного світоглядів (стр. 247 – 284), що надто важливо для сьогодення й цілей українського суспільства по входженню у світовий

духовно-культурний простір, який характерний наповненням новими ідеалами, знаннями та цінностями.

Необхідно також відзначити, що сучасна суспільно-релігійна ситуація в Україні, наявність конфліктності в міжконфесійних стосунках особливо актуалізували необхідність правильного розуміння місця і ролі дискусії у співвідношенні світоглядів. Автор досить детально аналізує параметри та специфіку світоглядної дискусії, розкриває методологічні помилки релігійно-світоглядної дискусії, показує співвідношення світоглядів у контексті культурного коду та доходить висновку про те, що «спроби вибудувати правильну дискусію при різниці світоглядних установок не призводить до позитивного результату... Таким чином, функція світоглядної дискусії в її найглибшій інтенції постає як маніфестація свідомості. Це є найкращий із діалогічних шляхів подолання антагонізму» (стр. 362).

Таким чином, дисертаційне дослідження носить теоретико-практичний характер, може бути використане як в контексті теоретичних напрацювань в широкому полі освітніх дисциплін, так і в соціальній, виховній роботі.

Здійснений аналіз дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що завдання виконані в повному обсязі, висновки мають достатнє обґрунтування, а новизна дослідження не викликає заперечень.

Одночасно у змістовній дисертації Рубського В.М. не всі порушені положення мають однаковий ступінь аргументованості та розкриття. У зв'язку з цим можна висловити ряд зауважень у якості побажання для подальших творчих пошуків.

- На наш погляд, автор надаючи перевагу компенсаторній функції світогляду, характеризуючи його як форму втечі від невизначеності буття (стр. 92), не достатньо враховує гносеологічну його функцію. Адже, український філософ, засновник Київської світоглядно-антропологічної школи, Володимир Іларіонович Шинкарук визначав світогляд як одну із суспільно вироблених форм відображення дійсності у свідомості людини. Його відмінна риса полягає в тому, що він відображає дійсність у її

цілісності - як природно-суспільний світ життя й діяльності людини - і в її значущості для людини - крізь призму суспільних відносин, життєвих інтересів. Відтак, зауваження про те, що формування світогляду є актом адаптації до багатогранності феноменів світу (стр. 94) не є достатньо обгрунтованим, оскільки формування світогляду є актом процесу пізнання, тому світогляд містить, знання, цінності, переконання тощо.

- Твердження автора про те, що психологія як наука можлива тільки при метафізичному допущенні категорій «добра» і «зла» (стр. 265) потребує уточнення, оскільки базуючись на вченні Карла Юнга, аналітична психологія розглядає добро і зло як явища, або ж категорії людської свідомості, які впливають на поведінку людини, рівень її вихованості та культури, а також є тим зразком, формою людської моралі, яку люди несуть протягом віків, накопичуючи досвід та знання в площині етики та естетики.
- Видається проблем вживання понять та категорій інших наук без уточнення їх авторського розуміння. Зокрема, вислів «на напоумлення істиною атеїзму нейронну мережу інших людей» (стр. 262) порушує питання про те, що автор має на увазі під нейронною мережею і яке вона має відношення до світогляду.
- На нашу думку, більш ґрунтовний аналіз особливостей розвитку київської світоглідно-антропологічної школи В. Шинкарука, сучасних українських вчених збагатив би дисертацію уявленнями про особливості розуміння світогляду та його формування та функціонування в Україні в як в теоретичному осмисленні, так і в практичній площині.

В той же час слід зазначити, що озвучені зауваження не знижують в цілому позитивної оцінки дослідження. Дисертаційна робота на тему «Світогляд як модель реальності: богословський і релігієзнавчо-філософський аналіз» виконана вперше і поглиблює розвиток філософської науки, а сама вона є суттєвим внеском до системи релігієзнавства.

В цілому робота виконана на належному науково-теоретичному і професійному рівні, відповідає вимогам до докторських дисертацій, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 із відповідними змінами і доповненнями. Вона концептуально витримана, змістовно і стилістично оформлена. Робота пройшла ґрунтовну апробацію. Знайомство зі змістом дисертації, публікаціями автора та авторефератом дають підставу для загального висновку про те, що робота Рубського Вячеслава Миколайовича «Світогляд як модель реальності: богословський і релігієзнавчо-філософський аналіз» є самостійним завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, містить наукові досягнення та відповідає вимогам до написання докторської дисертації, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я 09.00.11 - релігієзнавство.

Офіційний опонент:

доктор філософських наук, доцент,
Завідувач кафедри філософії
та соціально-гуманітарних дисциплін
Національної академії статистики,
обліку та аудиту

Т. В. Гаврилюк

